

УДК 94(477.8)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-2-8>

Олег МАЛЯРЧУК,

orcid.org/0000-0002-3019-9028

доктор історичних наук,

професор кафедри суспільних наук

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

(Івано-Франківськ, Україна) *oleg.malyarchuk@gmail.com*

Богдан ГРИВНАК,

orcid.org/0000-0002-4593-3862

кандидат філософських наук,

доцент кафедри суспільних наук

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

(Івано-Франківськ, Україна) *gruvnak2906@gmail.com*

НАФТОПРОМИСЛИ СТАНІСЛАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ У ПЕРШІЙ СТАЛІНСЬКІЙ П'ЯТИРІЧЦІ

У статті доведено, що в перший рік після так званого «звільнення» у 1944 р. земель Західної України від німецьких військ та окупацією регіону червоною армією (на прикладі Станіславської області), було відбудовано і здано в експлуатацію майже 500 свердловин, які концентрувалися на нафтопромислах Надвірнянщини (нафтопромисел № 7 – Битків) та Рожнятівщини (нафтопромисел № 6 – Ріпне). Хоча офіційно й здійснювалося врахування перспектив розвитку того чи іншого родовища в цілому, однак відбувалася хижацька експлуатація нафтового поля у критичних масштабах на застарілому обладнанні. Газолінові заводи області здійснювали переробку нафти відсталим способом на кубових батареях для потреб фронту, який рухався на Захід. У загальному видобутку нафти в СРСР питома вага прикарпатської була незначною, але її роль надзвичайно велика – близькість транспортування до лінії фронту. У нафтовидобувній промисловості УРСР досвіду розроблення родовищ, подібних до Прикарпаття, було недостатньо. Відповідно динаміка основних параметрів тільки розроблялася. Унікальність нафтових родовищ Прикарпаття – великий вміст розчиненого газу у пластовій нафті. Прийняття рішень про доцільність підтримання пластової енергії нагнітання води відбулося з великим запізненням. На шкоду економічним рішенням, домінували політичні догми сталінського тоталітарного режиму – перебудова економіки на так званих соціалістичних засадах та відповідна уніфікація життя до комуністичної ідеології на радянських суспільно-політичних цінностях. На «службу державі» були поставлені природні багатства регіону, без врахування подальших наслідків екологічного та техногенного впливу. Величезні запаси нафти, газу, як і бурого вугілля, сірки, калійних солей зазнали неоправимої шкоди і призвели до порушення екологічного балансу.

Ключові слова: нафта, газ, свердловини, Станіславська область, соціалістичні перетворення, комуністична ідеологія, індустріалізація.

Oleh MALIARCHUK,*orcid.org/0000-0002-3019-9028**Ph.D. hab. History,**Professor at the Department of Social Sciences**Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas**(Ivano-Frankivsk, Ukraine) oleg.malyarchuk@gmail.com***Bohdan HRYVNAK,***orcid.org/0000-0002-4593-3862**Ph.D. in Philosophy,**Associate Professor at the Department of Social Sciences**Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas**(Ivano-Frankivsk, Ukraine) gryvna2906@gmail.com*

OIL INDUSTRY OF THE STANISLAV REGION IN THE FIRST STALIN FIVE-YEAR PLAN

The article proves that in the first year after the so-called «liberation» of Western Ukrainian lands from German troops and the occupation of the region by the Red Army in 1944 (using the example of the Stanislav region), nearly 500 oil wells were reconstructed and put into operation. These wells were concentrated in the oilfields of Nadwirnianshchyna (Oilfield No. 7 – Bytkiv) and Rozhnyativshchyna (Oilfield No. 6 – Ripne). While there was official consideration of the overall development prospects of each deposit, predatory exploitation of the oil field occurred on a massive scale with outdated equipment. The region's oil refineries processed oil using outdated methods on cubic batteries to meet the needs of the front moving westward. Although the share of Carpathian oil in the overall Soviet oil production was small, its role was extremely significant due to its proximity to the front lines. The Soviet Union lacked experience in developing deposits similar to those in the Carpathians, and accordingly, the dynamics of key parameters were still being worked out. The uniqueness of the Carpathian oil fields lies in the high content of dissolved gas in the reservoir oil. Decisions regarding the advisability of maintaining reservoir energy by injecting water were made with significant delays. Economic decisions were often overshadowed by political dogmas of the Stalin's totalitarian regime, focusing on the socialist transformation of the economy and the corresponding unification of life according to communist ideology and Soviet socio-political values. Natural resources of the region were exploited for the «service to the state», without consideration for the subsequent ecological and technological impact. Vast reserves of oil, gas, as well as brown coal, sulfur, and potassium salts suffered irreparable damage, leading to a disturbance in the ecological balance.

Key words: *oil, gas, wells, Stanislav region, socialist transformations, communist ideology, industrialization.*

Постановка проблеми. Надра Станіславської області (з 9 листопада 1962 р. – Івано-Франківської) надзвичайно багаті різноманітними корисними копалинами. Кам'яна сіль і соляні джерела (ропа) виступають широкою полозою в передгір'ї Карпат. Солевиварювання було найперспективнішим видом економічної діяльності з прадавніх часів. Наявні запаси кухонної солі остаточно не вивчені, однак, згідно усіх даних – надзвичайно великі. Крім звичайної солі виявлені і розроблялися родовища калійних солей в Калуші, Кропивнику, Голині, що має велике значення для забезпечення мінеральними добривами сільського господарства. В районі Обертина–Незвиська наявні, покійщо не досліджені, запаси фосфоритів, розробка яких матиме велике значення на перспективу, як для області, так і України. У соленосній геологічній полосі у багатьох місцях виявлений природній газ, який виривається із свердловин із великим тиском у сотню атмосфер. Там, де залягає сіль і газ на певній глибині горизонтами розташовані багаті нафтоносні поля. На даний час на

території Івано-Франківської, Львівської, Закарпатської, Чернівецької, Тернопільської, Рівненської, Волинської областей майже тридцять тисяч законсервованих нафтових і газових свердловин та чималі напрацювання у царині нафтогазовидобування. Потрібно привернути увагу світової спільноти та залучити інвестиції у надзвичайно прибуткову і вкрай необхідну галузь економіки України – власне нафтогазовидобування на Прикарпатті.

Окремого наукового дослідження вимагає «уранова мінералізація в мідянистих пісковиках» протяжністю більш як сто кілометрів, встановлена науковцями Івано-Франківського інституту нафти і газу у 1973 р. на території Івано-Франківської та Львівської областей.

Аналіз основних досліджень. У 2023 р. у науковий обіг введено друге перероблене і доповнене видання праці «Соціально-економічні процеси в західному регіоні Української РСР (1964–1991)» (Малярчук, 2023). У монографії проаналізовано особливості промислового і сільськогосподар-

ського потенціалу західних земель України у складі СРСР – лісової і деревообробної галузей, калійного виробництва, системи землеробства і структури тваринництва. Чимало уваги присвячено вивченню проблем видобування нафти і газу, як в західному регіоні України, так і в республіці, вклад у загальнодержавний народногосподарський комплекс. Так, у 1963 р. в Українській РСР видобувалося 4713 тис. тонн нафти, зокрема, в Івано-Франківській – 2495 тис. тонн, Полтавській – 747 тис. тонн, Чернігівській – 667 тис. тонн, Сумській – 477 тис. тонн, Львівській – 213 тис. тонн, Харківській областях – 104 тис. тонн (Малярчук, 2023: 188).

Вітчизняна дослідниця Карпатського регіону М. Санкович у численних публікаціях висвітлює проблеми пов'язані з другою радянською землею Західної України, «соціалістичними перетвореннями», визвольним рухом ОУН, УПА (Санкович, 2022).

Мета дослідження – привернути увагу до формування програми енергетичної безпеки України в умовах повномасштабної російсько-української війни, знизити імпорт енергетичних ресурсів і захистити державу, її громадян та економіку від дефіциту енергії.

Виклад основного матеріалу. На території Станіславської області нафтопромисли тягнулися вздовж Карпатських гір і розташовувалися в семи районах: Долинському, Рожнятівському, Надвірнянському, Перегінському, Солотвинському, Печеніжинському і Яблуницькому. Одночасно між нафтоносними експлуатаційними ділянками були наявні залягання газу, озокериту, бурого вугілля, кухонної і калійної солей, торфу, які частково розроблялися. Залягання нафтоносних пластів на глибині від 65 м (Долинська дільниця), 1800 м (Битківська дільниця) і значно глибше.

Нафтова промисловість Станіславської області уже на четвертий день після «звільнення» від німецьких військ у серпні 1944 р. розпочала свою діяльність на Надвірнянщині (нафтопромисел № 7 – Битків) та Рожнятівщині (нафтопромисел № 6 – Ріпне), що охоронялися військами і підрозділами НКВС. На 1 вересня 1944 р. нафтопромисел № 7 видобував нафти 52 тонни на добу (у 1941 р. – 71,1 тонн), 58680 метрів кубічних газу з якого отримували 5000 кг газоліну. На той час уже працювала 161 свердловина (у 1941 р. – 234) (ДАІФО. Ф. П-1. Оп.1. Спр. 179, Арк. 144). Нафтопромисел № 6 у Ріпне – 76,2 тонни на добу (у 1941 р. – 90 тонн); працювала 321 свердловина, з яких 41 простоювала (у 1941 р. – 262) (ДАІФО. Ф. П-1. Оп.1 Спр. 179, Арк. 104).

У результаті «господарювання» німців нафтопромисли були дуже пошкоджені, деякі ділянки зруйновані. Обладнання свердловин, у зв'язку з хижачою експлуатацією, було зношене і застаріле. Добування нафти проводилося в основному желобками і зрідка глибокодонними насосами з груповими приводами. Двигуни на свердловинах були паровими, внутрішнього згорання на газі. Невеликі електричні мотори були рідкістю. Зразу на нафтопромислах розпочалися відновлювальні роботи і у листопаді введено в дію 439 (загальний фонд 500) свердловин із добовим добуванням 105 тонн нафти. З початку відновлення і до 1 січня 1945 на нафтопромислах Станіславської області видобуто 15401,1 тонну нафти. На промислі № 6 – 7673,6 тонни і № 7 – 7727,5 тонни (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 210, Арк. 52).

Аналіз технічної документації вказує на те, що із запланованих на 1945 р. бурових робіт на промислі № 6 – 6000 метрів у рік і на промислі № 7 – 5500 метрів не міг забезпечити не тільки ріст видобутку нафти, але навіть підтримку досягнутого рівня. На промислі № 6 середня глибина свердловин сягала 700 метрів, а на промислі № 7 – 1200 метрів. Розрахунки показували, що на промислі № 6 можна було ввести в експлуатацію протягом року тільки 9, а на промислі № 7 – 5 нових свердловин. Практичний досвід показував, що для підтримки постійного рівня добування нафти необхідно було вводити 20–25 нових свердловин на кожному промислі протягом року. Проблема полягала у відсутності нових роторних станків, хоча б кількох на промисел (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 210, Арк. 53).

На нафтопромислі № 6, управління якого знаходилося в селі Ріпне, Рожнятівського району, Станіславської області, мало 7 дільниць (секцій), розташованих у гірсько-лісистій місцевості Карпатських гір в чотирьох районах: Рожнятівському, Перегінському, Солотвинському і Долинському. На ньому працювало 1248 осіб, із яких на видобутку безпосередньо нафти – 539 осіб і на бурінні свердловин – 309 осіб. На промислі № 7 відповідно 491 і 163 особи. На нафтопромислі № 7, управління якого знаходилося в селі Битків, Надвірнянського району, Станіславської області, мало 10 дільниць (секцій) розташованих у гірсько-лісистій місцевості Карпатських гір в чотирьох районах області: Надвірнянському, Солотвинському, Печеніжинському і Яблуницькому. На ньому працювало 1100 осіб. Із загальної кількості – 422, або 38% за національністю були поляками. Весь керівний склад, абсолютна більшість бурових майстрів, операторів з видобутку нафти також

були поляками. Їх організований виїзд у Польщу, згідно укладеного договору між урядом УРСР і Польським комітетом національного визволення, створив певні труднощі в роботі промислу № 7 із-за відсутності підготовлених кадрів з українців. Абсолютна більшість робітників, інженерно-технічних працівників та службовців працювали на промислах при Польщі до початку Другої світової війни, при німцях і за другої радянської земель Західної України. Інженерно-технічні працівники та робітники промислів у своїй більшості жили в селах, що прилягали до промислів, мали свою земельну ділянку та невелике господарство. Одночасно вони працювали на нафтопромислах і займалися сільським господарством. У передгір'ї Карпат земля не відзначалася урожайністю, наголос робився на тваринництво (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 276, Арк. 8).

Робітники обох нафтопромислів прийняли активну участь у відновлювальних роботах. Німецька влада перед відступом з нафтопромислів намагалася максимально провести демонтаж обладнання та вивезти. Нафтовики багато обладнання та деталей свідомо приховали в лісах. З перших днів відновлювальних робіт, як зазначено у звітах: «Все те принесли назад на промисли, змонтували, чим сприяли швидкому відновленню роботи. При чому особливо енергійно проводилися відновлювальні роботи на промислі № 7 звільненому від німців 25 липня 1944 р. У вересні місяці, коли стало відомо про договір між урядом УРСР і Польським комітетом національного визволення про реєвакацію польського населення, поляки на обох промислах стали на шлях затримки відновлювальних робіт і особливо у видобутку нафти (прихований саботаж). На промислі № 6, звільненому від німців 30 липня, а 5 серпня 1944 р. уже працювало 74 свердловини. На всіх дільницях, де керували українці весь час йшло збільшення видобутку нафти і налагодження нормального експлуатаційного режиму. Виняток становила дільниця Долина, де всі працівники були поляками. Така картина, як в Долині спостерігалася на усьомі промислі № 7, де видобуток нафти став нижчим, ніж при німцях. У вересні-жовтні середньомісячне видобування з однієї свердловини у порівнянні з серпнем постійно знижувалося...» (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 276, Арк. 7–8).

У стилі «соціалістичних перетворень», тобто насадженні нових форм організації праці протягом вересня-жовтня обком профспілки нафтовиків провів відповідну роботу з обліку старих і прийому нових робітників на нафтопромисли. На

обох – сформовані нові промислові комітети, на дільницях і секціях вибрані профгрупи, організовано клубну і гурткову роботу з ідейного виховання, перевиховання робітництва на засадах більшовицької ідеології. Так, на нафтопромислі № 6 встановлено радіотрансляційний вузол і радіоточки на площадках, клубах, квартирах. На промислі № 7 – стаціонарна кіноустановка і демонстрація радянських кінокартин. На виробничих дільницях проведено збори і підписано соціалістичні зобов'язання між бригадами. До соціалістичного змагання в обов'язковому порядку залучили 830 осіб. Політична доцільність переважала економічну – організацію праці. Із численних скарг можна зробити висновки, що не була проведена тарифікація робітничих розрядів, норм виробітку і ставки працівникам не встановлювалися. У зв'язку з чим робітникам та інженерно-технічним працівникам виплачувалися тільки аванси, а не зарплата. Не дивлячись на неодноразові звернення адміністрації нафтопромислів в Укрнафтокомбінат він не надавав тарифних довідників (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 276, Арк. 9).

У 1946 р. нафтопромисел № 6 Ріпне план видобування нафти і газу виконав на 101,6% і план буріння на 160%. Зверх плану добуто 625,8 тонн нафти. Середньодобове добування складало 74,5 тонн, проти 59,5 тонн у 1945 р. (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 433, Арк. 20). На нафтопромислі № 7 Битків ситуація була критичною. План виконано лише на 96,1% і недодано державі майже 2000 тонн нафти. Якщо у 1945 р. середньодобове видобування складало 51 тонну нафти, то в 1946 р. – 33 тонни. Собівартість 1 тонни нафти склала 244 крб, проти планової – 215 крб. Основними причинами такої ситуації виступали: неотримання від буріння необхідної кількості нових свердловин; вивід з ладу 14 високодебитних свердловин «українсько-німецькими націоналістами»; буревій, який вивів з ладу 22 свердловини; відсутність зимою води і в засуху літом; нестача ремнів, канатів і т. д. У кінцевому результаті все зводилося до поганої організації праці та трудової дисципліни. У стилі сталінської командно-адміністративної системи винуватими ставали ті, хто «в низу». Міністерство нафтової промисловості протягом двох років не виділило ні одного роторного бурильного станка, не надіслало ні одної геофізичної партії для пошуку і розвідки нафти, газу. Експлуатація нафти не переводилася на глибоконасосну при допомозі електроенергії, не дивлячись на наявність електростанції. Будівництво водопроводу не було здійснене з

вини проектних організацій міністерства. Замість працівників польської національності, котрі склали 70% і виїхали до Польщі, були висунуті малодосвідчені місцеві кадри з комсомольців на посади начальників дільниць, цехів, інженерів. Тільки під час буріння відбулося 69 аварій, зареєстровано 84 випадки порушення трудової дисципліни та засуджено 9 осіб (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 433, Арк. 23).

Резонансною подією стало питання про бувшого директора нафтопромислу № 7 Битків (єдиного росіянина) тов. Авакова, що обговорювалося на засіданні райкому КП(б)У. За зловживання, розкрадання державної власності (продовольчих і промислових товарів) та приписки недобутої нафти в кількості 28,5 тонн у серпні 1946 р. тов. Авакова із партії виключили, зняли з посади директора нафтопромислу та віддали під суд. На нафтопромислі була проведена документальна перевірка, яка встановила недостачу 503,5 тонн нафти. За вказівкою директора приписками займався майстер третьої дільниці М. Мельник та ін. Окреме слідство проводилося щодо директора нафтоперегонного заводу № 14 у Надвірній тов. Брагіна – «розкрадання соціалістичної власності» (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 433, Арк. 44).

Із виступів на зборах інженерно-технічних працівників та робітників нафтопромислів, заводів, артілей складається загальна картина не виконання планів з причин: часта заміна райкомами КП(б)У керівництва (плинність кадрів), затримка у видачі зарплати, недостатня забезпеченість обладнанням і сировиною, порушення трудової дисципліни, низька якість продукції, відсутність норм виробітку. Натомість у партійному діловодстві фігурували: відсутність належного контролю, слабо поставлена політико-виховна робота, соціалістичне змагання організовано формально, не розгорнуто культмасову роботу, відсутність первинної комсомольської організації, недостатня кількість ударників і стаханівців й т. д.

Із 4 газолінових заводів Станіславської області – 3 на промислі № 7 в Биткові та 1 на промислі № 6 в Ріпне – переоблено значну кількість нафти. Так, заводами освоєно «жирного нафтового газу» і вироблено газоліну за три місяці: завод № 1 (промислу № 7) – переробка газу в кубометрах за хвилину в травні 1941 р. – 48, у жовтні 1944 р. – 37,9; виробництво газоліну в тоннах за добу відповідно 5,8 і 5,33, або 74%; завод № 2 (промислу № 7) травень 1941 р. – 14, жовтень 1944 р. – 8,5; завод № 3 (промислу № 6) травень 1941 р. – 23, жовтень 1944 р. – 18, виробництво

газоліну в тоннах за добу відповідно 3,8 і 2,81, або 74%. Неповне завантаження заводів пояснювалося меншою кількістю «жирного нафтового газу», що подавався на переробку на газолінові заводи у порівнянні з довоєнним періодом. Кількість добутого «жирного нафтового газу» на 1 листопада 1944 р. на промислі № 7 складав 59,7 кубометра за хвилину, а в довоєнний час 67,2, або 82,8%. Із всього видобутого «жирного нафтового газу» подавалося на газолінові заводи тільки 45,5 кубометри за хвилину, або 77,5%. При чому невикористаний газ спалювався в котлах і газомоторах, або викидався в повітря. У кожному кубометрі такого газу було в середньому 60 грам газоліну, що складало 750 кг газоліну за добу (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 276, Арк. 10).

Ці втрати були пов'язані із зношеністю обладнання, а також тим, що 11 експлуатаційних свердловин не були підключені до газолінових заводів. Для цього було необхідне прокладання нового газопроводу для «жирного газу» довжиною 2000 метрів діаметром 10 дюймів і переробка газопроводу зворотнього сухого газу з 7 на 9 дюймів довжиною 1000 метрів (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 276, Арк. 11). Центр матеріалів не виділяв, а тільки вимагав сировини та продукції – максимально взяти при мінімальних витратах. Це стосувалося і вирубування лісу для шахт Донбасу, добування бурого вугілля, калійних солей і т. д.

До війни 1941 р. у Станіславській області було 5 нафтоперегонних заводів: № 11 у Болехові, № 12 у Брошневі, № 13 у Вербіжі, № 14 у Надвірній, № 15 у Станіславі Укрнафтокомбінату Наркомнафти СРСР. В період німецької окупації вони не працювали і були пошкоджені (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 210, Арк. 54). Заводи № 12 і № 15 були повністю зруйновані, а обладнання демонтовано. Заводи № 11, № 13 і № 14 в 1944 р. були відновлені з метою забезпечення червоної армії паливом (бензином, керосином, дизпаливом та парафіном). Завод № 11 працював на нафті промислу № 6, а № 13 і № 14 на нафті з промислу № 7. Нафта з промислу № 7 на завод № 14 у Надвірній передавалася нафтопроводом самотьком. Всі заводи технічно були застарілі – «прямої перегонки в дистиляційних кубах». 3 січня 1945 р. заводи № 13 і № 11 зупинено через недосконалість технологічного процесу і неможливість отримувати стандартний бензин і керосин. Залишався тільки завод № 14 у Надвірній з виробництвом 1350–1500 тонн пального в місяць. Завод міг переробляти 50 тонн нафти за добу. Трест Укрнафтопереробка вирішив у 1945 р. встановити ратифікаційну колону для отримання стандарт-

ного бензину. Обком КП(б)У вважав за необхідне відновити нафтоперегонний завод № 15 у обласному центрі Станіславі (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 210, Арк. 55). В силу технологічних причин та відсунення лінії фронту далеко на Захід потреба у ньому відпала.

У Станіславській області у перші повоєнні роки були наявні ефективні газонасні дільниці: на нафтопромислах попутний газ з великим вмістом газоліну – «жирний газ» (від 80 до 100 грамів газоліну на 1 кубометр газу) і «сухий газ» з чисто газових свердловин. При бурінні свердловин у Богородчанах встановлено газонасні пласти. Середньомісячна добування газу на промислах сягало 4 млн. кубометрів. Газові родовища в Калуші використовувалися для потреб Калуського хіміко-металургійного комбінату і побутових потреб міста. Розвиток промисловості міста Станіслава і вирішення питання палива для комунально-побутових потреб залежало від забезпечення міста газом. В місті існувала газова мержа з підключенням до багатьох будинків і деяких підприємств. Місто могло використовувати 140 тонн газу в добу й існуючі виробничі потужності могли спожити додатково ще 130 тонн. Так, як Калушське родовище (27 км) з якого перед війною передбачалось забезпечення міста Станіслава газом було зруйноване, необхідно було його відбудувати. Одночасно необхідно було провести й розвідку газу в районі міста Богородчани (18 км) і сіл Старуні та Дзвиняч (30–35 км) (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 210, Арк. 57).

До загальної характеристики роботи нафтової і газової промисловості Станіславської області відносилися наявні відсталі способи видобування, недостатні розміри експлуатаційного і роз-

відувального буріння по нафті, газу та низький рівень використання застарілих механізмів та обладнання. Наявність багатой сировинної бази області складала усі умови для промисловості місцевих будматеріалів. Виробництво місцевих будматеріалів систематично не виконувалося. За 1947 р. виробництво випаленої цегли склало лише 72,2% від плану, черепиці – 73,4%, вапна – 39,2%, алебастру – 31,5%. Це у свою чергу вело до зривів планів капітального будівництва – 72,6% (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 637, Арк. 14, 16). Широкого поширення набула антидержавна практика випуску будматеріалів поганої якості – браку, особливо цегли.

Висновки. Таким чином, головною промисловою сировиною і виробами Станіславської області у першій сталінській п'ятирічці були нафта, нафтовий газ, бензин, керосин, мазут, газолін, а також озокерит, сільвініт, хлористий калій, ліс, вугілля й т. д. На нафтопереробних заводах України відбувалася докорінна реконструкція і застарілі кубові батареї замінювалися більш прогресивними атмосферно-вакуумними установками. У досліджуваній нами період у Станіславській області відбувалася «гонитва за нафтою і газом», а також лісом, вугіллям, калійними солями за старими технологіями та зношеному обладнанні. Згодом, на початку 1960-х років нафтогазова промисловість Івано-Франківської області заявила про себе і дуже швидко перетворилася в найпотужнішу сучасну енергетичну галузь. Вона, вивільнивши десятки тисяч робочих рук, скоротила у кілька разів спалювання дров, вугілля, мазуту, зробили докілька чистішим. Поряд з цим для нафтогазовидобувної промисловості були притаманні ті ж проблеми, що і для інших галузей планової дирек-

Таблиця 1

Виконання плану по валовій продукції промисловості Станіславської області за 1947 р. (в тис. крб)

Міністерство, підприємства	План	Фактичне виконання	%
Вугільна промисловість	105	25	23,8
Нафтова промисловість	3869	3417	88,3
Головгазпром	71	67	94,4
Хімічна промисловість	1160	742	64
Промбудматеріали	937	817	87,2
Лісова промисловість	21212	17119	80,7
Меблева промисловість	2556	2372	92,8
Текстильна промисловість	597	525	87,9
Легка промисловість	8208	7212	87,9
Місцева промисловість	186	162	87,1
Лікєро-горілчаний завод	1112	1234	111
М'ясо-молочна промисловість	8028	8138	101,4

Складено за матеріалами (ДАІФО. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 637, Арк. 8–10).

тивної економіки. Головною метою було викачати не обтяжуючись піклуванням про майбутнє та якомога більше нафти і газу, перевиконати плани, екологію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Держархів Івано-Франківської області (ДАІФО).
2. Малярчук О. Соціально-економічні процеси в західному регіоні Української РСР (1964–1991) : монографія. Івано-Франківськ: «Симфонія форте», 2023. 554 с.
3. Санкович М. Індустріалізація на Прикарпатті у період другої радянзації Західної України. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, 2022. No. 2. P. 170–174.
4. Санкович М. Боротьба українського націоналістичного підпілля проти другої радянзації західних областей України. *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. Чис. 27. 2022. С. 96–104.
5. Sankovich M. The oil and gas industry of the Carpathian in the period of the second sovietization of Western Ukraine lands 1944–1953. *Scientific journal of Polonia university periodyk naukowy akademii polonijnej*. Czestohowa, 2022. S. 203–209.
6. Санкович М. Сільське господарство Прикарпаття у період другої радянзації. 1944–1953 рр. *Гілея*. 2022. Вип. 166. С. 61–64.

REFERENCES

1. Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi oblasti (DAIFO). [State Archives of Ivano-Frankivsk Region (SAIFR)]. [in Ukrainian].
2. Maliarchuk O. (2023) Sotsialno-ekonomichni protsesy v zakhidnomu rehioni Ukrainskoi RSR (1964–1991). [Socio-economic processes in the western region of the Ukrainian SSR (1964–1991)]: monohrafiia. Ivano-Frankivsk: Symfoniia forte. 554 p. [in Ukrainian].
3. Sankovich M. (2022) Industrializatsiia na Prykarpatti u period druhoi radianizatsii Zakhidnoi Ukrainy. [Industrialization in the Carpathians during the period of the second Sovietization of Western Ukraine]. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences/ No. 2. P. 170–174.* [in Ukrainian].
4. Sankovich M. (2022) Borotba ukrainskoho natsionalistychnoho pidpillia proty druhoi radianizatsii zakhidnykh oblastei Ukrainy. [The struggle of the Ukrainian nationalist underground against the second sovietization of the western regions of Ukraine]. *Litopys Volyni. Vseukrainskyi naukovyi chasopys*. No. 27. P. 96–104. [in Ukrainian].
5. Sankovich M. (2022) The oil and gas industry of the Carpathians in the period of the second Sovietization of Western Ukraine lands 1944–1953. *Scientific journal of Polonia university periodyk naukowy akademii polonijnej*. Czestohowa. P. 203–209.
6. Sankovich M. (2022) Silske gospodarstvo Prykarpattia u period druhoi radianizatsii. 1944–1953 rr. [Agriculture of the Carpathians during the period of the second Sovietization. 1944–1953.]. *Hileya*. Issue 166. P. 61–64. [in Ukrainian].